ឯចំណែកអ្នកទោសនយោបាយជាតិយួនច្រើនគ្នា ក៏តែងរាប់អានខ្ញុំក្នុងចំនងយកចិត្តទុក-ដាក់ណាស់ ។

ក្នុងចំណោមនោះមានសាស្ត្រាចារ្យម្នាក់ ដែលជាប់ទោសខាងនយោបាយដែរ រាប់អានខ្ញុំណាស់ គាត់ជាអ្នកចេះគូររូបផង ។ គាត់បានគូររូបខ្ញុំ ឱយខ្ញុំទុកជាអនុស្សាវរីយ៍ ។ រូបនោះគូរលើក្រដាសស្តើង មិនគួរនឹងរក្សាបានយូរទេ ប៉ុន្តែដោយចិត្តខ្ញុំស្រឡាញ់រូបនោះ ដែលខ្ញុំកំពុងស្ថិតនៅដ៏សែនឆ្ងាយពីទឹកដីកំណើត និងឆ្ងាយពីមាតាបិតាបងប្អូន យ៉ាងដាច់ស្រយាលលន្លង់លន្លោចនោះខ្ញុំក៏ចេះតែខំរក្សាថ្នាក់ថ្នមរូបគំនូរនោះរហូតមក លុះត្រាតែបានយកមកផ្តិតនៅលើទំព័រទី៩៣នៃសៀវ-ភៅនេះជូនអស់មិត្តបានឃើញនេះឯង !

នៅនោះ ខ្ញុំរស់នៅដោយស្រួលសុខសប្បាយដូចមិនមែនជាមនុស្សទោសឡើយ ។ ខ្ញុំមានមនុស្សទោសខាងក្រុមសម្លាប់៨នាក់នៅក្រោមបង្គាប់ខ្ញុំ ដែលនៅយាមតាមមាត់សមុទ្រហើយជាអ្នកនេសាទត្រីផង គេយកត្រីមកឱ្យខ្ញុំមិនដែលខាន ។ មនុស្សទាំងនេះបានសង់ខ្ទមតូចៗនៅតាមមាត់សមុទ្រនិងតាមជើងភ្នំ ។ គេដាក់លបនិងដើរឆ្លុះត្រីនៅពេលយប់ដោយគប់ភ្លើង ដែលធ្វើដូចជាចន្លុះដូច្នេះ ។ ការឆ្លុះត្រីនេះធ្វើបានតែខែងងឹត បើខែភ្លឺឆ្លុះមិនកើតទេ ។ សូមជម្រាបថាគេដើរឆ្លុះប្រហែលពីរបីម៉ោងប៉ុណ្ណោះអាចចាប់ត្រីបានយ៉ាងច្រើន រហូតដល់នាំទៅលក់ឯទីក្រុងកោះត្រឡាចទៀត ប៉ុន្តែបើមានខ្យល់បោកបក់រលកខ្លាំងក៏រកមិនសូវបានដែរ បានគ្រាន់តែល្មមទទួលទានតែគ្នាគេនោះដែរ ។ យប់មួយ ខ្ញុំបានធ្វើការពិសោធន៍ ចុះទៅសមុទ្រ រកត្រីជាមួយគេដែរ ។ ដៃឆ្វេងកាន់គប់ភ្លើងដៃស្តាំកាន់ស្នផ្លែបី មានកន្ត្រកមួយមានខ្សែពីរស្ពាយពីក្រោយខ្នងផង នៅវេលាយប់ប្រហែលម៉ោង២០ឬ២១ ពេលដែលរលកស្ងប់ហើយស្ងាត់ផង ជាការស្រួលដល់ការដើរនេសាទបានស្រួល ។ លុះដើរឆ្លុះបន្តិចទៅខ្ញុំឃើញត្រីស្លង់មួយហែលសំដៅមករកឃើញភ្លើង ។ ខ្ញុំភ័យផងអរផងដោយមួយជីវិតនេះខ្ញុំមិនដែលឆ្លុះត្រីឡើយខ្ញុំខំប្រឹងស្មារតីឱ្យនឹងនរ ទើបខ្ញុំចាក់និងស្នតម្រង់ទៅចំខ្នងវាហើយលើកឡើងខ្ញុំបំបែរ ដងស្នចុះទៅក្នុងទឹកហើយយកក្បាលជង្គង់ទាំងពីរគាបដងស្នទនោះឱ្យជាប់ ទើបយកដៃស្តាំទៅដោះត្រីដាក់ក្នុងកន្ត្រករួចហើយក៏ដើរទៅមុខទៀត ។

មិត្តជ្រាបទេ ? បើមិនចេះវិធីក្នុងការនេសាទនេះ និងមានគ្រោះជាទម្ងន់ ។ បើមិនចេះ

គូរនៅថ្ងៃទី១៦-០៦-៤៣ នៅកោះត្រឡាច,កាត់ទោសដាក់គុក៥ឆ្នាំធ្វើការដោយបង្ខំនិងនិរទេស ១៥ឆ្នាំមិនឱ្យចូលស្រុកខ្មែរ(ចម្លងចេញពីចំណាងជើងរូបថតនេះដែលសរសេរតាំងពីនៅកោះត្រឡា)

នេសាទ ជួនណាចាក់ទៅលើត្រីបបែលេ ដល់យើងប្រូកដៃទៅដោះខ្លួនវាពីស្នូស្រាប់តែកន្ទុយវាវាត់មកចាក់ត្រូវដៃ ឬសាច់ត្រង់ណាទៅជាចុកចាប់ប្រៀបបាននឹងពិសពស់វែកដូច្នេះឯង ប៉ុន្តែមិនស្លាប់ទេ គ្រាន់តែសម្លប់បាត់ស្មារតីក៏មាន ។ ហេតុនេះអ្នកនេសាទ បើគេរកបានត្រីល្មមគួរ-សមហើយ គេមិនរវល់នឹងត្រីបបែលេឡើយ ទោះបីប្រទះឃើញមានច្រើនក៏ដោយពីព្រោះពិបាកនឹងចាប់វា ។ ប្រសិនបើចាក់វាបានត្រូវនាំវាទៅលើគោកយកកាំបិតកាត់កន្ទុយវាដែលមានពិសចេញសិនទើបគេដោះខ្លួនវាចេញពីស្នូ ។ រីឯសាច់បបែលយកទៅស្លម្ជូរស្លឹកទ្រមូង ឬស្លឹកសណ្ដាន់បង់ម្រះព្រៅឬម្ជូមព្រមទាំងគ្រឿងគ្រៅទៅវាមានឱជារសឆ្ងាញ់ជាងត្រីរស់យើងទៅទៀត ។

ក្រុមសម្ងាត់៨នាក់សុទ្ធតែជាអ្នកនេសាទ គេដាក់វេនគ្នាឱ្យសាច់ត្រីខ្ញុំរៀងរាល់ថ្ងៃ ពីព្រោះនៅកន្លែងយាមនោះ ឥតមានធ្វើការអ្វីឡើយជាហេតុនាំឱ្យមនុស្សទោសជាច្រើនប្រាថ្នាចង់ទៅនៅកន្លែងនោះ គេយកត្រីមកឱ្យខ្ញុំជាធម្មតា ទើបបានខ្ញុំដឹងថាជាទម្លាប់របស់គេពីមុនមកដូច្នេះឯងដែលគេធ្លាប់ខ្លាចកាប៉ូរ៉ាល់ប្ដឹងឱ្យផ្លាស់ចេញពីកន្លែងនោះ ។

ដល់ពេលទឹកសមុទ្រជោរឡើងធំម្ដង១ ពួកមនុស្សទោសបានមកសុំច្បាប់ខ្ញុំទៅរកចាប់ត្រីទឹកសាបក្នុងព្រែកមួយក្នុងចន្លោះភ្នំថ្មនិងភ្នំខ្សាច់ ដែលមានទឹកសមុទ្រជោរឡើងចូលទៅក្នុងព្រែកនោះជាហេតុនាំឱ្យទឹកសាបលោតឡើងលើទៅនៅផ្ដុំគ្នាមីរត្រង់កន្លែងទឹកធ្លាក់ ដែលមានប្រវែងចំនួន៥ម៉ែត្រ ដែលវាពុំអាចទៅមុខទៀតបាន។គេទៅដល់កន្លែងនោះយកមងទៅកៀវត្រីទាំងនោះឡើងគោករួចគេចាប់ដាក់ប៉ោតប្រេងកាត ដាក់ធុងស្រោចដំណាំកុំឱ្យវាឆាប់ស្លាប់ហើយយកទៅប្រោះទុកក្នុងពាងឯផ្ទះ ទុកទទួលទានបានពី១០ទៅ១៥ថ្ងៃ ។ ត្រីនោះមានគ្រប់មុខប៉ុន្តែត្រីដែលអាយុវែងជាងគេគឺត្រីអណ្ដែង និងត្រីក្រាញ់ ។ ដល់រដូវភ្លៀងត្រីទឹកសាបមិនសូវមាននៅក្នុងព្រែកនោះទេសំបូរតែត្រីសមុទ្រ ។

លុះរដូវប្រាំងគេនាំគ្នាបណ្ដើរឆ្កែទៅរកសត្វត្រកួតឬទន្សាយ ។ ឯឆ្កែវាបោលទៅរុករកមុនកាលណាឮសូរឆ្កែព្រុះពួកគេ៤-៥នាក់ ក៏រត់តម្រង់ទៅកន្លែងនោះ ដើម្បីចាប់ទាំងរស់ឬបាញ់នឹងស្នា ។ បើមានពេលទំនេរគេនាំគ្នាដាក់អន្ទាក់យកមាន់ព្រៃដែលនៅនោះមានសំបូរណាស់ ។ មាន

ថ្ងៃនោះ ពួកអ្នកទាក់មាន់ព្រៃទៅប្រទះឃើញពស់ថ្លាន់មួយធំប្រហែលប៉ុនភ្លៅមនុស្សចាស់ ប្រវែងប្រហែលជា៣ម៉ែត្រក៏នាំគ្នាចាប់ពស់នោះមកធ្វើអាហារបរិភោគទៅ ។ ជួនណាគេនាំគ្នាទៅរកសត្វស្វា សត្វឆ្មាព្រៃ ។ រូបរាងឆ្មាព្រៃដូចឆ្មាស្រុកបេះបិទ តែធំធាត់ជាង ។ ចំណែកសាច់សត្វស្វាគេយកមកធ្វើម្ហូប មានរ៉ូទីទឹកដូងជាដើម ។ ដើម្បីធ្វើរ៉ូទីគេយកទឹកដូង ទៅដាំរម្ងាស់ឱ្យរីងបន្តិចយកសាច់ស្វាដែលគេធ្វើរួចស្រេច បង់ទៅក្នុងនោះហើយរម្ងាស់ថែមតទៅទៀត ។ ទើបគេបង់គ្រឿង បន្លែ គឺប៉េងប៉ោះ ,ការុត,ខ្ទឹមស,ខ្ទឹមក្រហមអំបិល ,ទឹកត្រី ហើយរំងាស់យូរបន្តិចទៅទៀត គេរៀបសាឡាដ១ចានធំដើម្បីបរិភោគជាមួយសាច់ស្វានោះមានឱជារសឆ្ងាញ់ណាស់ ។ ឯសាច់ឆ្មាព្រៃក៏គេយកមកធ្វើម្ហូបបរិភោគដូចគ្នានឹងសត្វស្វាដែរ ។ ចំណែកឯក្បាលស្វាវិញ គេធ្វើឱ្យស្អាតហើយយកទៅធ្វើបបរជាមួយសណ្ដែកបាយ ។ លុះផុយសណ្ដែកបន្តិចហើយ គេយកទៅហាលទឹកសន្សើមមួយយប់សម្រាប់ឱ្យមនុស្សកើតហឺតហឺតឬរីងរៃស្គមក្ដៅខ្លួនទទួលទាន ។ ខ្ញុំសង្កេតឃើញអ្នកមានរោគទាំងប៉ុន្មានប្រភេទខាងលើនេះ បានជាសះស្បើយសមប្រកបបានច្រើនគ្នាមែន ។ ម្យ៉ាងទៀតគេចាប់សត្វតុក្កែមួយឬពីរវាយឱ្យស្លាប់ គេរោលភ្លើងឱ្យរបកស្បែកក្រៅអស់ គេចិញ្ច្រាំសាច់វាឱ្យម៉ដ្ឋហើយផ្សំគ្រឿងបបរជាមួយអង្ករក្រហម ធ្វើតាមរបៀបយើងបបរមាន់ដូច្នោះដែរ ។ បបរឱសថនេះទទួលទានទៅស្រួលខ្លួនអាចរំងាប់មេរោគដូចពោលខាងលើបាន ។ នេះគឺថ្នាំកែរោគតាមរបៀបចិនយួន ដែលពួកគេធ្លាប់ប្រើតាំងពីបុរាណកាលមក ។

នៅជិតយុកកន្លែងមាត់សមុទ្ររដូវរាំងភ្លៀង ពួកមនុស្សទោសតែងនាំគ្នាទៅមើលសត្វល្មេចនៅមាត់សមុទ្រវេលាម៉ោង១៥ល្ងាច ។ សត្វល្មេចមានរូបរាងដូចអណ្ដើកដល់ពេលវារៀបពងម្ដង១វាតោងឡើងពីទឹកសមុទ្រមកគយគន់រកមើលទីកន្លែងសម្រាប់ពងនៅឆ្នេរខ្សាច់ ដែលមានដុះខ្សាច់ជាពំនូក១រកេតរកួតពាសពេញ ។ សត្វល្មេចវាច្រើនអើតក្បាលពីទឹកនៅវេលាម៉ោង ១៥-១៦ ល្ងាច ។ បើមិនឃើញមានមនុស្សម្នាទេ នៅពេលម៉ោង១៨ព្រលប់វាក៏ឡើងមករកពង ។ ឯពួកមនុស្សទោសនៅពួនរង់ចាំឱយសត្វនេះវារកកន្លែងពងបានសិនមិនមានទៅជិតវាទេ ។ លុះវាបានកន្លែងហើយ វាកកាយដីខ្សាច់ធ្វើរណ្ដៅដោយជើងមុខជម្រៅប្រហែល៣ឬ៤សង់ទីម៉ែត្រ ទើបវាបែរក្បាលចេញក្រៅរួចទយគូថទៅពងដាក់ក្នុងរណ្ដៅនោះ ។ លុះវាពងបានប្រហែលពី១៥ទៅ២០ពងហើយ ទើបពួកនោះស្ទុះទៅជួយកេះកកាយបញ្ចេញពងវាឱ្យចេញមកឆាប់ ។ ក្នុងល្មេចមួយ

វាពងម្តងៗពី២០០ទៅ២៥០ យ៉ាងតិច ។ គេក៏លើកសត្វល្អិតនោះដាក់ឱ្យវាផ្ទារជើងឡើងលើក ដែលនាំឱ្យវាទៅណាមិនរួច នៅតែមួយកន្លែងនោះ ។ រួចគេស្រែកហៅគ្នាឱ្យជួយយកស្នែងមកសែងសត្វនោះទៅធ្វើម្ហូបទទួលទានតាមត្រូវការរៀងៗខ្លួន ។ ស៊ុតវានៅក្នុងរណ្តៅចំនួនពី៣៥ទៅ៤៥ថ្ងៃទើបញាស់ ។ នៅពេលជិតញាស់ពួកអ្នកទោសនាំគ្នារករបោយគ្រប់មុខមានដី សារាយជាដើមព្រមទាំងទឹកត្រីបាញ់ហាយមួយដប និងស្រាសពីរលីត្រជាមួយនឹងឆ្នាំងចង្ក្រាន ទៅកន្លែងដែលល្អិតកប់ស៊ុតនោះ ។ គេយកសំណាញ់បង់ត្រីព័ទ្ធធ្វើរបងជុំវិញកន្លែងនោះ ។ ដល់ពេលស៊ុតទាញាស់បាន ២_៣ម៉ោងអស់ហើយវាវារឡើងមកលើក៏ជាប់ទើរនឹងសំណាញ់ រកទៅណាមិនរួច ។ គេដាំទឹកឱ្យពុះចាំជាស្រេច ទើបគេដាក់ទឹកសាបនិងចានដែកឬឆ្នាំងបាយក៏បាន គេចាប់កូនល្អិតមកលាងក្នុងទឹកត្រជាក់នោះឱ្យស្អាតអស់ដីខ្សាច់ចេញ ហើយគេយកចង្កឹះចាប់កូនល្អិតនោះ១ម្តងៗជ្រលក់ទៅក្នុងឆ្នាំងទឹកពុះនោះមួយស្របក់រួចក៏យកមកផ្ទាប់នឹងរបោយ ជ្រលក់ទឹកជ្រលក់បាញ់-ហាយទទួលទាន ដោយក្លែមស្រាសបន្តិចផង មានឱជារសឆ្ងាញ់ជាងសាច់មាន់ ទា គោ ទៅទៀត ត្បិតស្នូកវានៅទន់នៅឡើយនៅច្រុបៗផ្អែមឆ្ងាញ់ណាស់ សមត្រូវនឹងស្រាសស្រៀងៗថែមទៀតនាំឱ្យទទួល ទានបានច្រើនណាមួយត្រូវខ្យល់អាកាសសមុទ្រត្រជាក់វេលាថ្ងៃរសៀលទៀតផង នាំសប្បាយភ្លេចសេចក្តីលំបាកវេទនានិងភ្លេចនឹកស្រុកទេសៗគ្រាទៅដែរ ។ របៀបទទួលទាននោះមិនខុសគ្នាពីយើងទទួលទានចាវហាន ឬបាញ់ហាយប៉ុន្មានទេ ។

-១១-

មរណភាពនៃលោកអាចារ្យហែមចៀវ

នៅកន្លែងដិកយុកនេះខ្លួនខ្ញុំដូចមនុស្សមានឥស្សរភាពពេញទី អាចបំភ្លេចបាននូវសេចក្តីទុក្ខលំបាកទាំងប៉ុន្មាន ។ ប៉ុន្តែយ៉ាងណាក៏ដោយខ្ញុំនៅតែនឹកស្រម៉ៃ ចំពោះជោគវាសនារបស់ខ្ញុំទៅអនាគត និងអនាគតប្រទេសយើងដែរ ម្យ៉ាងទៀតខ្ញុំនឹកគិតទៅដល់លោកគ្រូអាចារ្យហែមចៀវ លោកនួន ឌួង លោកប៉ាចឈឿន ដែលគេប្រកាសនៅព្រៃនគរថាត្រូវប្រហារជីវិតហើយដែលថាចាំផ្ញើសំណុំរឿងទៅលោកឧត្តមសេនីយ៍ប៉េតាំងឯក្រុងប៉ារីស៍ ដើម្បីសុំសព្រាពទោសនោះ តើបាន

ស្រាលខ្លះដែរ ឬក៏ត្រូវគេប្រហារជីវិតទៅហើយ ? ខ្ញុំគិតថា បើគេបន្ថយទោសខ្លះនោះប្រហែលអ្នកទាំង៣នេះមិនស្លាប់ទេហើយប្រហែលជាបានត្រូវគេបញ្ជូនមកកាន់កោះត្រឡាចនេះដែរហើយ។

ខ្ញុំនៅកន្លែងដិកយុកនេះបានជាង៤ខែ ទើបបានដំណឹងថា លោកអាចារ្យហែមចៀវ លោកនួន ឌួងលោកប៉ាច ឈឿន ត្រូវគេបញ្ជូនមកកាន់កោះត្រឡាចនេះមែន ។ បញ្ជូនមកមួយខែហើយគឺក្នុងខែមិថុនា ១៩៤៣ ។ ខ្ញុំស៊ើបទៅដឹងថាគេដាក់អ្នកទាំង៣ ឱ្យនៅគុកលេខ៤ជាកន្លែងទោសឧក្រិដ្ឋទោសអស់អាយុទាំងអស់គ្នា ។ កន្លែងនោះគេឱ្យអ្នកទោសវិញខ្សែព្ជួរ ធ្វើរបស់ផ្សេងៗតាមការបង្គាប់របស់បារាំង ។

កន្លែងគុកទី៤នោះគេហាមដាក់ខាតមិនឱ្យមនុស្សទោសផ្សេង ទៅសាកសួរសុខទុក្ខមនុស្សទោសដែលនៅក្នុងនោះសោះឡើយ ។ ជាហេតុនាំឱ្យពិបាកទាក់ទងគ្នាណាស់ប៉ុន្តែយ៉ាងណាក៏ដោយខ្ញុំក៏ចេះតែខំលបលាក់ផ្ញើរបស់របរទៅជូនលោកទាំង៣នោះបានខ្លះៗដែរ ហើយបានដំណឹងសុខទុក្ខពីទីគុកលេខ៤នោះខ្លះៗដែរដោយសារតែពួកមនុស្ស ទោសដែលគេប្រើឱ្យចេញចូលក្នុងទីនោះម្តងម្កាលៗគេនិយាយឱ្យពតិមាន ។

លោកអាចារ្យហែម ចៀវ និងលោកនួន ឌួងនៅក្នុងគុកនោះបាន៦ខែក៏មានរោគាពាធបៀតបៀន ។ លោកអាចារ្យហែមចៀវមានរោគមួលជាខ្លាំង ។ ឯលោកអាចារ្យនួន ឌួងកើតរោគស្ពឹកដៃជើង ។ លោកនួន ឌួងត្រូវពេទ្យចាក់ថ្នាំច្រើនម្ហូលពេក ក៏កើតឫសត្រង់ត្រគាកហើមយ៉ាងធំ ហើយពេទ្យក៏វះយកខ្ទុះចេញយ៉ាងសែនវេទនា ។ ដោយអ្នកទោសនេះមានជំងឺកាន់តែដាបណាស់នោះគេក៏បញ្ជូនយកនៅដាក់មន្ទីរពេទ្យទាំង២នាក់ ។

ខ្ញុំប្រញាប់ទៅសាកសួរទៅមន្ទីរពេទ្យ ក៏ស្លុតចិត្តតែម្តងត្បិតឃើញអ្នកទាំងពីរទុរន់-ទុរាណាស់ទៅហើយ ហើយឃើញលោកអាចារ្យហែមចៀវ ធ្ងន់ដាបជាងលោកអាចារ្យនួនឌួងទៅទៀត ។ មើលទៅមានធារទេ... រោគមួលនៅស្រុកកោះត្រឡាចនោះពិបាកព្យាបាលណាស់គ្មានថ្នាំសង្កូវសោះពេទ្យនោះយកតែទឹកសមុទ្រឬទឹកកំបោរសឱ្យផឹកប៉ុណ្ណោះ ។ ខ្ញុំដូចជាបានដឹងមុនស្រេចហើយថាលោកអាចារ្យហែមចៀវមិនបានរស់រានមានជីវិតយូរទេ ។ ខ្លោចចិត្តណាស់ខ្ញុំក៏

បានទៅទាក់ទងនឹងមនុស្សទោសជាកម្មករ ដែលរក្សាពេទ្យនោះឱ្យរវាំងជួយមើលលោកអាចារ្យទាំងពីរផង ។ ខ្ញុំបានឱ្យប្រាក់ទៅពួកមនុស្សទាំងនោះឱ្យគេយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះអ្នកជំងឺទាំងពីរ ហើយខ្ញុំបានផ្តាំពួកនោះទៀតថា ប្រសិនបើអ្នកទាំងពីរ នោះស្លាប់ ហើយតម្រូវឱ្យយកទៅកប់នោះសូមមេត្តាលែលកកប់ឱយស្រួលបួលផងហើយកុំឱ្យកប់លាយឡំជាមួយអ្នកឯទៀតឱ្យសោះ ។ នៅកោះត្រឡាចមានពេលខ្លះមនុស្សទោសស្លាប់ច្រើនខ្មោចនោះគេយកទៅកប់៥-៦នាក់តែមួយរណ្តៅក៏មាន ។ ខ្ញុំសុំឱ្យគេអនុគ្រោះដូច្នេះព្រោះគិតថា បើលោកគ្រូហែម ចៀវ ឬលោកគ្រូអាចារ្យនួន-ឌួង ស្លាប់ទៅនោះខ្ញុំក៏អាចបានដឹងបានស្គាល់នូវផ្នូររបស់លោកតទៅទៀតដែរ ។ កាប៉ូរ៉ាល់ពេទ្យនិងកម្មករពេទ្យក៏ទទួលតាមសំណូមពររបស់ខ្ញុំ ។

ខ្ញុំមកកន្លែងវិញដោយទឹកចិត្តបារម្ភ ។

ក្រោយមកខ្ញុំក៏បានដឹងថា លោកគ្រូអាចារ្យហែម ចៀវបានស្លាប់ទៅហើយ ! ដំណឹងនេះមិនបណ្តាលឱ្យខ្ញុំរន្ធត់ចិត្តអ្វីទេ ព្រោះខ្ញុំដូចជាបានដឹងមុនស្រេចទៅហើយ ប៉ុន្តែសេចក្តីខ្លោចផ្សាស្តាយស្រណោះដ៏ធំធេងរបស់ខ្ញុំចំពោះលោកគ្រូអាចារ្យហែម ចៀវធ្វើឱយទឹកភ្នែកខ្ញុំផុសផុលឡើងរលីងរលោងឥតដឹងខ្លួនតែម្តង ។ ខ្ញុំរលះរលាំងទៅពេទ្យសួរលោកនួន ឌួង។ លោកនួន- ឌួងក៏ខ្សឹកខ្សួលអួលដើមកនិយាយថា លោកអាចារ្យហែម ចៀវ ខូចពីម្សិលមិញទៅហើយ ហើយពួកពេទ្យក៏ជួយយកចិត្តទុកដាក់ណាស់ដែរ គេជួយរុំសពលោកនឹងកន្ទេលមួយ ហើយរុំក្រមាស្អាតបាតមានខ្សែចងត្រឹមត្រូវ ហើយគេនាំយកសពនោះដាក់រទេះរុញមួយយកទៅបញ្ចុះបាត់ទៅហើយ !

ខ្ញុំកិរិយាធេងធោងធ្ងន់ដោយទម្ងន់ទុក្ខ បានងើបចេញទៅជួបកាប៉ូរ៉ាល់ពេទ្យនោះដើម្បីសូមឱ្យគេជូនទៅមើលផ្នូសពលោកគ្រូដ៏កំសត់នេះ ។

លោកកាប៉ូរ៉ាល់នោះ ក៏ប្រញាប់ជូនទៅមើលកន្លែងបញ្ចុះសពនោះ ។ ផ្នូរនោះគឺនៅលើភ្នំខ្សាច់ក្នុងចំណោមផ្នូររាប់ពាន់ឯទៀត ។ នៅមុខផ្នូរទុគតិនោះមានផ្លាកក្តារតូចមួយសរសេរលេខ ១១១៣ ។ លោកកាប៉ូរ៉ាល់បញ្ជាក់ប្រាប់ខ្ញុំថា គេគោរពតាមបណ្តាំខ្ញុំទាំងអស់ គេកប់សពនេះដាច់តែឯងមិនលាយឡំនឹងសពឯទៀតទេ ។

ខ្ញុំឈរទ្រឹងសម្លឹងផ្នូរលោក ដោយទង្គឹះខ្សឹកខ្សួល រួចងើបមើលទៅនាយ ដើម្បីឱ្យខ្សែខ្យល់ដែលបក់មកពីសមុទ្រផាត់មកលើមុខខ្ញុំ ជួយលុបលាងទឹកភ្នែកដែលបានរអិលចុះ...

កន្លងពីរបីថ្ងៃក្រោយមក ខ្ញុំក៏បាននាំអ្នកទោសនៅកន្លែងខ្ញុំបានបីនាក់ឱ្យជួយយកដុំថ្មធំៗល្មមដាក់នៅលើផ្នូរនោះបានប្រមាណជា២០ដុំជាគ្រឿងសម្គាល់ចំណាំទីនោះតទៅ ។

អស់លោកអ្នកទាំងឡាយ !មកដល់ទំព័រនេះ ខ្ញុំយល់ថា អស់លោកអ្នកពិតជាមានមនោសញ្ចេតនា ក្តុកក្តួលរំជួលចិត្តអាណិតលោកគ្រូហែម ចៀវមិនខានសោះឡើយ ដែលលោកស្លាប់ចោលឆ្អឹងនៅលើកោះដ៏សែនឆ្ងាយ លន្លង់លន្លោចយ៉ាងនេះ ។ លោកស្លាប់ព្រោះតែរឿងជាតិខ្មែរ សាសនានិងរដ្ឋខ្មែរតែម៉្យាងប៉ុណ្ណោះ លោកស្លាប់ដោយឯកោគ្មានញាតិគ្មានបងប្អូន មានតែលោកនួន ឌួងជាមិត្តប៉ុណ្ណោះ ។

គួរឱ្យខ្លោចចិត្តណាស់ ! លោកនួន ឌួងថាលោកគ្រូនេះត្រូវស្លាប់នៅលើភ្លៅគាត់ដែលឈឺដូចគ្នា ។

លោកនួន ឌួងថាគាត់បានជួយច្របាច់រឹតជូនលោករហូតដល់ទីបំផុត លោកយកក្បាលលោកមកកើយលើភ្លៅគាត់រួចក៏ផុតដង្ហើមទៅ...

លោកអាចារ្យហែមចៀវ កើតនៅថ្ងៃអង្គារ ខែមាឃ ឆ្នាំ ច គ.ស១៨៩៩ ។ លោកទទួលមរណភាពក្នុងជន្មាយុ៤៥ឆ្នាំ នៅចុងឆ្នាំ១៩៤៣ ថ្ងៃខែ ខ្ញុំពុំបានចាំប្រាកដ ។

លោកគ្រូអាចារ្យហែម ចៀវ មានស្មារតីរឹងណាស់ មុននឹងស្លាប់លោកបាននិយាយនឹងលោកនួន ឌួងថា ៖

«ខ្ញុំមិនខ្លាចសេចក្តីស្លាប់ទេ តែខ្ញុំមកនៅទីកស្តាយត្រង់មិនបានឃើញប្រទេសកម្ពុជាបានឯករាជ្យតែម៉្យាងប៉ុណ្ណោះ» ។

នេះជាសម្តីវីរបុរសនេះជាគតិពេចន៍នៃអ្នកតស៊ូដ៏គួរឱ្យគោរពនិងលើកតម្កើង ។

***

-១២-

អ្នកប្រដាល់ជើងឯកនៅកោះត្រឡាច

ខ្ញុំនៅកន្លែងឃុំឃាំងបានជាងមួយឆ្នាំ ។ លុះដល់ខែកញ្ញា ១៩៤៣ បានឮដំណឹងថា មានមនុស្សទោសជាច្រើនចំនួន៤០០នាក់ ដែលគេបញ្ជូនមកពីព្រៃនគរ ក្នុងរវាង២-៣ថ្ងៃនេះ ។ ក្នុងចំនួននេះមានឈ្មោះយ៉ីសាវត្រៀងម្នាក់ និងម្នាក់ទៀតឈ្មោះ យ៉ីបាតុង ដែលជាអ្នកជើងឯងខាងប្រដាល់យ៉ាងនើតល្បីឈ្មោះក្នុងដែនឥណ្ឌូចិន ។ កាលពីដើមខ្ញុំធ្លាប់បានស្គាល់ជើងប្រដាល់ទាំងពីរនាក់នេះ ដែលបានទៅប្រដាល់នៅក្រុងភ្នំពេញ ក្នុងឱកាសពិធីបុណ្យតាំងតុ ចម្រើនព្រះជន្មវស្សាព្រះករុណា ។ កន្លែងដែលប្រកួតនោះ គេធ្វើត្រង់ដើមអំពិលមួយដើម ក្រោយរោងល្ខោនអ្នកអ៊ុកនៅជិតផ្ទះកំណើតខ្ញុំនៅផ្សារស៊ីឡែក(មុខវត្តឧណ្ណាលោម)ប្រហែល១០០ម៉ែត្រ ។ កន្លែងនោះឥឡូវនេះគេសង់ផ្ទះថ្មអស់ទៅហើយ ។ ហើយកាលពីឆ្នាំ១៩៣៨ខ្ញុំបានទៅមើលការប្រកួតគ្នាឯបាត់ដំបង រវាងអ្នកប្រដាល់ទាំងពីរនេះនិងជាតិសៀមមកពីបឹងកក ។ ខ្ញុំមានការកោតសរសើរស្ញប់ស្ញែងអ្នកទាំងពីរនោះថែមទៀត ។ កាលជំនាន់នោះ នៅស្រុកខ្មែរយើងក៏មានអ្នកកីឡាប្រដាល់ជើងឯក១ដែរដូចជាឈ្មោះម៉ៀច ចន ,ដោយឆាយ ឆេងជាដើម ។ ឯដោយឆាយ ឆេងពេលនោះជាសិស្សរបស់ខ្ញុំដែលបានហាត់វិជ្ជានេះនៅវាលមេរុរាល់ល្ងាច រហូតដល់ខ្ញុំមានរឿងទៅនៅកោះត្រឡាចតែម្តង។ដោយឆាយឆេង ក្រោយមកក្លាយខ្លួនទៅជាអ្នកជើងឯកអន្តរជាតិខាងប្រដាល់នៅឥណ្ឌូចិនក្នុងឆ្នាំ១៩៤១-១៩៤២ហើយបានកាត់ទៅដាល់នៅហាណូយនិងព្រៃនគរជាដើម ។

នៅពេលដែលដឹងថា អ្នកកីឡាទាំងពីរមកដល់កោះត្រឡាចហើយ ,ខ្ញុំនឹកបារម្ភក្នុងចិត្តថាម្តងនេះអញពិបាកស៊ីវាហើយពីព្រោះសុទ្ធតែជើងឆើត១របស់ជាតិយួនតែម្តង។ លុះដេកគិតដើរគិតសព្វគ្រប់ទៅ ខ្ញុំក៏ចាត់បងហ ទៅស៊ើបសួរពត៌មានពីអ្នកទាំងពីរនេះ តើនៅកន្លែងណា សព្វថ្ងៃនេះ

និងឱ្យសួរដំណើររឿងរ៉ាវរបស់វា តើមានរឿងអ្វី គេកាត់ទោសប៉ុន្មានឆ្នាំ ? ជាប់គុកបានប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ ? លុះទៅស៊ើបការឯក្រុងកោះត្រឡាចបានមួយយប់មួយថ្ងៃ ទើបបងហត្រឡប់មកវិញហើយផ្តល់ពត៌មានថា : ពួកនេះបារាំងចាប់ដាក់គុកចំនួន៦ខែមកហើយ គេវាយវាខ្លាំងណាស់ដោយចោទថាវាជាពួកកៅដាយប្រឆាំងនឹងបារាំង ។ រូបរាងវានៅសមសួនជាអ្នកមានកម្លាំងពលំបរិបូណ៌នៅឡើយ ។ សព្វថ្ងៃវានៅគុកលេខ៥ធ្វើការនៅរោងម៉ាស៊ីនភ្លើង ។ ឮដូច្នេះខ្ញុំគិតថា នៅថ្ងៃណាមួយខ្ញុំនឹងទៅលបមើលពួកនេះឱ្យឃើញច្បាស់នឹងភ្នែកមិនខាន ។

សូមថ្លែងពីពួកយួនវិញ គេនាំគ្នាដើរឃោសនាថាម្តងនេះអាន់បាម៉ុល(១) ពិបាកស៊ីអ្នកកីឡាពីរនាក់នេះហើយ ! ដោយហេតុអ្នកទាំងពីរនេះជាកីឡាជើងឯកនៃប្រទេសឥណ្ឌូចិន ជាតិយួនយើងមុខជានឹងបានជ័យជំនះវិញមិនខាន ។ ពួកជាតិយួនជាមនុស្សទោស និងស៊ីវិលដែលខ្ញុំបានជួបតែងតែសាកសួរខ្ញុំថាម៉េចអាន់បាម៉ុលម្តងណេះមានផ្លូវឈ្នះអ្នកកីឡាថ្មីពីរនាក់នោះទេ ?ព្រោះអ្នកទាំងពីរនេះជាជើងឯកនៅព្រៃនគរនរណាក៏ដឹងស្គាល់ដែរ ។ខ្ញុំឆ្លើយថាចំណែកខ្លួនខ្ញុំវិញមិនហ៊ានអារកាត់ទេ ត្បិតមិនទាន់បានសមដៃគ្នាមើលនៅឡើយប៉ុន្តែឱ្យខ្ញុំសុំចាញ់មុនការប្រយុទ្ធនោះសុំទោសទៅចុះខ្ញុំមិនព្រមចាញ់ទេ។មានមេតម្រួតជាតិយួនជាច្រើននាក់បាននិយាយនឹងខ្ញុំថា គេអាណិតខ្ញុំណាស់ខ្លាចក្រែងស្លាប់អសារឥតការ ឱ្យខ្ញុំសុំញ៉មគូប្រយុទ្ធជាមុនតែម្តងទៅ ។ ខ្ញុំស្ទង់ចិត្តពួកមេតម្រួតជាតិយួនទាំងនេះមិនស្គាល់សោះ ពុំដឹងជាគេអាណិតខ្ញុំដោយស្មោះ បានជាគេឱ្យខ្ញុំសុំញ៉មមុនដូច្នេះ ដោយគេយល់ច្បាស់ថាខ្ញុំពិតប្រាកដជាមិនឈ្នះគូប្រយុទ្ធថ្មីមែន ឬមួយក៏គេមានគំនិតបោកប្រាស់ឱ្យខ្ញុំសុំចុះចាញ់មុនប្រយុទ្ធដើម្បីគេនឹងសប្បាយចិត្តសើចលេងក៏មិនដឹង ។ ប៉ុន្តែតាមខ្ញុំស្គាល់ចិត្តថ្លើមនៃលោកទាំងនេះពីមុនមក ពុំមែនមានគំនិតក្រឡិចក្រឡុចឡើយ ប្រហែលជាគេអាណិតខ្ញុំ ខ្លាចខ្ញុំស្លាប់មែន ពីព្រោះជើងប្រដាល់ថ្មីពីរនាក់នេះនៅទីក្រុងព្រៃនគរនោះ ជាតិយួនទាំងប្រទេសដែលចូលចិត្តខាងកីឡាប្រដាល់សឹងបានស្គាល់ឈ្មោះ ស្គាល់មុខគ្រប់១គ្នាថា ជា

១-ភាសាយួនអាន់បា ប្រែមកជាភាសាខ្មែរថាបងទី៣,ភាសាយួនហៅអាន់ហាយគឺបងទី២ គ្មានបងទី១ ទេមានតែបងទី២-៣-៤ ។ល។ បើហៅទី២ គឺបងបង្អស់ក្នុងទីនេះគេហៅខ្ញុំថាបង១ដូចខ្មែរយើងដែរ ។

អ្នកល្បីពូកែទាត់ ធាក់ ដាល់មានល្បិចស្បៀតពូកែណាស់ តែធាក់ដាល់ត្រូវគូប្រយុទ្ធម្ខាងហើយ បើមិនក្អួតឈាមក៏គង់សន្លប់បាត់ស្មារតីដែរ ។ មានអ្នកខ្លះក្រោយពេលដាល់ ទៅជាមនុស្ស ល្ងីល្ងើវិកលចរិតក៏មានដែរ ដោយសារដៃជើងរបស់អ្នកទាំងពីរនេះធ្ងន់ណាស់ ។ ខ្ញុំនឹកភ័យខ្លាចដែរ ប៉ុន្តែមកនឹកឃើញថា ការអ្វីៗមិនត្រូវខ្លាចមុនពេលដែលបានសាកល្បងមើលនោះទេ ។ មួយទៀត ធម្មតាជាតិយួនចូលចិត្តប៉ារ៉ានហួសហេតុ ប៉ុន្តែលោជាខ្លាចវិញក៏ហួសហេតុដែរ ដូចខ្ញុំជម្រាប មកហើយ ។ សូមមិត្តប្រយ័ត្នឱ្យមែនទែនកុំឱ្យចាញ់បោកជាតិនេះ ពួកវាចូលចិត្តនិយាយអួតពេក ។ ឧទាហរណ៍ដូចរឿងរកស៊ីចូលហ៊ុនគ្នា ត្រូវយើងប្រយ័ត្នវាមានប្រាក់តែ១០.០០០វានិយាយថា មាន ដើមទុនដល់ទៅ១៥០.០០០រៀល ។ បើគ្នាវាមានតែ១០នាក់ វាអួតបំភ័យយើងថា មាន១០០ឬ ២០០នាក់ជាប្រាកដ ។ បើយើងស្លឹកត្រចៀកស ច្បាស់ជាចាញ់កលវាហើយ ។ ហេតុនេះសុំមិត្ត ប្រយ័ត្នកុំចាញ់ការឃោសនារបស់វា ត្បិតវាចូលចិត្តនិយាយពន្លើសហួសហេតុ ។ ម្យ៉ាងទៀតដូចជា នៅពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ដែលវាចូលមកវាយយើងនៅកន្លែងណាមួយ គ្នាវាមានតែ១០នាក់ឬ២០នាក់ វានិយាយពន្លើសថាមាន១០០ឬ២០០នាក់សុទ្ធតែមានអាវុធគ្រប់ដៃ ។ តែតាមការពិតវិញ គឺពួកវា មានគ្នាតែ៤-១០នាក់ មានអាវុធ៤-៥ដើមប៉ុណ្ណោះសោះ ។ ប៉ុន្តែមានពេលខ្លះដែលវាកុហកលែង កើត លែងបានផល វាក៏ត្រឡប់ជាប្រើពាក្យពិតទៅវិញ ដែលនាំឱ្យយើងលំបាកក្នុងការស្ទង់គំនិត របស់វាណាស់ ។ ហេតុនេះដើម្បីបញ្ជាក់ការពិត ត្រូវយើងចាត់គ្នាទៅលបមើលផ្ទាល់ឱ្យច្បាស់ថា ពួកវាតិចឬច្រើន មានអាវុធតិចឬច្រើន ទើបយើងចាត់ការបានលទ្ធផលល្អ កុំចេះតែ ជឿតៗគ្នា ហើយនាំគ្នាភ័យផ្អើលដូចជាទន្សាយភ្ញាក់នឹងផ្លែភ្នៅជ្រុះនោះ ។ សុភាសិតបុរាណបានប្រដៅថា កុំ ទុកចិត្តបរទេស ប្រហែសវាបាត់ ប្រយ័ត្នវាគង់ ដែលត្រូវឱ្យយើងចងចាំឱ្យជាប់ជានិច្ចក្នុងចិត្ត ទើប យើងធ្វើការជាមួយជាតិយួនក្រឡិចក្រឡុចនេះបាន ។

ថ្ងៃខែចេះតែកន្លងទៅមុខជានិច្ច ចូលដល់ខែធ្នូ ១៩៤៣ ខ្ញុំបានទទួលសំបុត្រមួយច្បាប់ពី លោកទូសទូ អនុញ្ញាតឱ្យខ្ញុំទៅហាត់ដាល់សមដៃនៅឯទីក្រុងកោះត្រឡាច រាល់ថ្ងៃសៅរ៍នៅពេល ល្ងាចម៉ោង១៥ ។ មុននឹងសមដៃឯកោះត្រឡាច ខ្ញុំបានហាត់ម្នាក់ឯងនៅកន្លែងជិកយុក ដើម្បី បម្រុងការទុកតាំងពីខែតុលាប្លែះ ។ ខ្ញុំខំហាត់រហូតដល់ថ្ងៃចូលប្រយុទ្ធតែម្តង ឥតមានភ្លេចភ្លាំង ស្បៀតអ្វីឡើយ ។ នៅកន្លែងជិកយុកនោះជាកន្លែងល្អគួរឱ្យចាប់ចិត្តក្នុងការហាត់កីឡាណាស់ ដូច

ជាដាល់បាវខ្សាច់នៅលើភ្នំខ្សាច់ ។ ខ្ញុំហាត់ដាល់បាវខ្សាច់ពី៣០ទៅ៤០នាទីទើបខ្ញុំចុះទៅមាត់សមុទ្រ រួចហាត់រត់តាមមាត់សមុទ្របាន១ម៉ោងទៅ១ម៉ោង៣០នាទីរួចហើយខ្ញុំចុះទៅក្នុងទឹកសមុទ្រឱ្យបាន ត្រឹមស្មា ទើបហាត់ដាល់ទឹកសមុទ្រទៀត ដោយយកដៃទាំងពីរដាល់ទឹកសមុទ្រឱ្យឡើងបែក សំពោងបាន២០ឬ៣០នាទី ហើយក៏រត់ឡើងទៅលើភ្នំខ្សាច់ម្តងទៀត ។ ក្នុងការរត់ឡើង ភ្នំខ្សាច់នេះ ដៃខ្ញុំទាំងពីរ មានកាន់ដុំដែកទម្ងន់ប្រហែល១០គីឡូនៅដៃម្ខាងៗផង ។ លុះរត់ចុះរត់ ឡើងបាន៣-៤បក ទើបឈប់សម្រាក ។ ធ្វើតែយ៉ាងនេះរាល់ពេលព្រឹក ដែលនាំឱ្យមានកម្លាំង ពេញបរិបូណ៌ បើដាល់១០ទឹកក៏ស៊ូបានមិនសូវហត់ដែរ ។ ប៉ុន្តែក្នុងពេលដាល់ គេឱ្យដាល់តែ៣ទឹក ទេ ។ ខ្ញុំខំហាត់ដូច្នេះបានពីរបីខែ ក៏បានឡើងកម្លាំងពេញបរិបូណ៌ណាស់ ។ ចំណែកអ្នកកីឡាទាំង ពីរនាក់ជាគូប្រយុទ្ធនោះ គេឱ្យវាហាត់ដែរ តែនៅកន្លែងវាគ្មានកន្លែងហាត់ស្រួលដូចកន្លែងខ្ញុំទេ គឺ វាហាត់តែក្នុងគុក បានត្រឹមតែលោតខ្សែ ដាល់បាវខ្សាច់តែប៉ុណ្ណោះ ទទួលទានមិនបានបរិបូណ៌ ដេកមិនស្រួល ជាហេតុនាំឱ្យ ខូចកម្លាំងផង ។

លុះដល់ថ្ងៃទី១៥ធ្នូ ១៩៤៣ទើបគេឱ្យយើងសមដៃគ្នា ។ នៅពេលនោះ ខ្ញុំបានឃើញរូប រាងមុខមាត់គូប្រដាល់ទាំងពីរនាក់ច្បាស់ហើយ។ បាសាវត្រៀងចាស់បន្តិចអាយុប្រហែល៤២-៤៣ ឆ្នាំជាអ្នកប្រដាល់របៀបបុរាណជើងទាំងពីរធំៗមានធំខ្ពស់ជាងខ្ញុំ ។ ឯយ៉ៃបាតុងវិញរូបរាងមូលទាប ជាងខ្ញុំបន្តិច តែយ៉ៃបាតុង ដាល់ឈ្នះសាវត្រៀង រាងរហ័សរហួនជាងសាវត្រៀងច្រើន ។ នៅពេល សមដៃសាវត្រៀងចូលមុន ។ លុះសមបានពីរបីទឹកហើយ ក៏ឈប់ ទើបយ៉ៃបាតុងចូលមកសមតទៅ ទៀត ប៉ុន្តែមុននឹងចូល គេបានសួរខ្ញុំជាមុនថា ដាល់ទៀតបានទេ ? ខ្ញុំឆ្លើយថាដាល់បាន ។ ទើប គេឱ្យចូលដាល់ថែមទៀត ។ លុះសមជាមួយយ៉ៃបាតុងគ្រប់បីទឹកហើយទើបឈប់។ក្នុងពេលសម នេះ ខ្ញុំចេះតែសង្កេតបណ្តើរសមបណ្តើរដើម្បីមើលស្បៀតគូប្រយុទ្ធឱ្យច្បាស់ ។ ក្រោយនោះ បនុស្សខ្មែរ-យួនដូចគ្នាចេះតែមកសួរខ្ញុំថា ម៉េចបងម៉ុល មានផ្លូវឈ្នះវាទេ ? ខ្ញុំឆ្លើយប្រាប់ទៅ វិញថា នៅមិនទាន់ប្រាកដទេ បើវានៅតែប្រើស្បៀតដដែលៗនេះ ខ្ញុំមានផ្លូវសង្ឃឹមខ្លះ លោជាវា ប្រើស្បៀតអ្វីផ្សេងទៅវិញ ខ្ញុំមិនប្រាកដជាយ៉ាងណាទេ សុំឱ្យរង់ចាំមើលដល់ថ្ងៃប្រយុទ្ធមែនទែន ទៅចុះ ! មាននាយតម្រួតជាតិយួនខ្លះ ខ្មែរខ្លះ និងពួកមនុស្សទោសដូចគ្នាខ្លះ បានសួរបញ្ជាក់ខ្ញុំ

ដោយចង់ដឹងថា ខ្ញុំមានសង្ឃឹមអាចយកជោគជ័យបានលើគូថ្មីនេះ ? ដើម្បីគេនឹងភ្នាល់ដាក់ប្រាក់ស៊ីសងគ្នា ពីព្រោះនាយតម្រួតយួននិងមនុស្សទោសជាតិយួន ភាគច្រើនគេបម្រុងកាន់ខាងយ៉ៃបាតុង គេត១០០ស៊ី៥០ ។ ខ្ញុំចេះតែដេក_ដើរ_ឈរគិត តើប្រាកដជាឈ្នះយ៉ៃបាតុងបានទេ ? បើវានៅតែប្រើស្នៀតដដែលនេះ ខ្ញុំមុខជាមានផ្លូវឈ្នះ តែប្រសិនបើវាប្រើស្នៀតថ្មីផ្សេងទៅវិញ នៅពេលប្រយុទ្ធផ្តាច់ព្រ័ត្រនោះ មិនប្រាកដជាយកឈ្នះវាបានឡើយ ។ បើខ្ញុំប្រាប់គេថាប្រាកដជាឈ្នះវាមែននោះ ជាការគាប់ប្រសើរ នាយតម្រួតទាំងអស់នោះរឹងរឹតតែស្រឡាញ់រាប់អាន និងសរសើរខ្ញុំពេញទី ។ ចុះបើលោតែចាញ់គេវិញនាយតម្រួតព្រមទាំងមនុស្សទោសដូចគ្នា ដែលគេបានភ្នាល់ចាញ់ប្រាក់កាស គេមុខតែនឹងខឹងខ្លាំង ដល់ជួបមុខខ្ញុំកាលណា គេមិនជេរប្រទេចស្លាប់ហើយ ? គិតទៅគិតមកឃើញគ្មានចំណេញអ្វីសោះ ទើបខ្ញុំឆ្លើយប្រាប់ទៅវិញថា មិនប្រាកដជាឈ្នះគូប្រយុទ្ធទេ ។ ពាក្យនេះចេះតែឮសុះសាយទៅដល់យ៉ៃបាតុង ក៏កើតក្តីមើលងាយដល់រូបខ្ញុំតែម្តង ។ យ៉ៃបាតុង បាននិយាយថាខ្លួនគេនឹងយកជ័យជំនះលើអាន់បាម៉ុល បានដោយងាយជាហេតុនាំឱ្យតម្រួតជាតិយួនទាំងប៉ុន្មានមានសេចក្តីពេញចិត្តគ្រប់ៗគ្នា ។ គេដើរកាត់រកនាយតម្រួតជាតិខ្មែរបបួលឱ្យភ្នាល់នឹងគេ តែអស់លោកខ្មែរប្រកែកពុំហ៊ានភ្នាល់ ដោយហេតុមិនបានការធានាពីខ្ញុំ ក៏បណ្តាលឱ្យការភ្នាល់គ្នានោះស្ងប់ស្ងៀមទៅវិញ ។ មានលោកខ្លះមិនអស់ចិត្តចេះតែមកទទូចសួរខ្ញុំឱ្យឆ្លើយច្បាស់ ។ ខ្ញុំក៏ឆ្លើយដោយសុភាពថា អ្នកប្រដាល់មិនប្លែកអ្វីពីមានប្រជល់ទេ ។ មាន់ម្ខាងដែលកំពុងតែមានជ័យជំនះដោយមានគូប្រយុទ្ធម្ខាងចង់ចាញ់ទៅហើយ ស្រាប់តែមាន់ឯនោះលោចាក់មួយខ្វាយត្រូវចំកន្លែងដំណំណាមួយ មាន់ដែលមានជ័យនោះ ត្រឡប់ជារត់ឬមួយស្លាប់ក៏មានដែរ ។ ចំណែកខ្ញុំជាអ្នកប្រដាលវិញ ប្រៀបបាននឹងមាន់ប្រជល់ដូច្នោះឯង ។ មានពេលខ្លះខ្ញុំដាល់គូប្រយុទ្ធត្រូវយ៉ាងច្រើន គេមើលរាល់គ្នាមកឃើញខ្ញុំថាច្បាស់ជាមានជ័យហើយ ស្រាប់តែភ្លាត់ស្នៀតធ្វើឱ្យគូប្រយុទ្ធដាល់ត្រូវកន្លែងដំណំតែមួយដៃវិញនោះ ខ្ញុំប្រាកដជានឹងដួលសន្លប់បាត់មាត់តែម្តង ។ នេះហើយជាធម្មតានៃកីឡាប្រដាល់នឹងឱ្យខ្ញុំធានាទុកជាមុនថាប្រាកដជាឈ្នះគូសត្រូវពុំបានទេ សុំទោសទៅចុះ !

ខ្ញុំបានចូលប្រកួតសមដៃជាមួយយ៉ៃបាតុង៥ដង ទើបចូលដល់ថ្ងៃ១មករា ១៩៤៤ ជាការប្រកួតផ្តាច់ព្រ័ត្រ ។ នៅយប់ថ្ងៃទី៣០ ធ្នូ ១៩៤៣ ខ្ញុំបានប្រាប់បងហាមុនថា បើយ៉ៃបាតុង ប្រើតែស្នៀតដដែលដូចវាប្រើនៅថ្ងៃហាត់ធម្មតាទៀតមើលទៅខ្ញុំមានផ្លូវឈ្នះ ប៉ុន្តែបើគេផ្លាស់ស្នៀតថ្មីវិញនោះមិនប្រាកដជាយ៉ាងណាទេ ។

មិត្តជាទីស្នេហា ! យប់ថ្ងៃទី១ មករា ឆ្នាំ១៩៤៤ ជាថ្ងៃប្រយុទ្ធផ្តាច់ព្រ័ត្រ ខ្ញុំនៅអល់ឯកក្នុងចិត្តមិនទាន់ដាច់ស្រេចថាចាញ់ឬឈ្នះនៅឡើយ ។ ខ្ញុំតែងនឹកសម្លឹងសម្រូងដល់គុណបុណ្យព្រះរតនត្រ័យ ព្រមទាំងមាតាបិតាជីដូនជីតានិងកុសលសីលទាន ដែលបានធ្វើមកទាំងប៉ុន្មាន សូមឱ្យលោកជួយជ្រោមជ្រែងឱ្យមានជ័យជំនះលើគូប្រយុទ្ធជាតិយួនដូចបំណង ដើម្បីឱ្យជាតិខ្មែរយើងមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះល្បីល្បាញលើទឹកដីកោះត្រឡាច ។ មុនពេលប្រកួតខ្ញុំបានធ្វើទឹកក្រូចឆ្មាលាយស្ករសមួយកូនដបស្ងួដា ឱ្យបងហាគាត់កាន់ទៅតាមខ្ញុំ ។ ចំណែកលោកទូសទូ ក៏បានសួរខ្ញុំថា ម៉េចឯងមានផ្លូវឈ្នះយ៉ៃបាតុងទេ ? ខ្ញុំឆ្លើយជម្រាបគាត់ទៅវិញថា : ខ្ញុំមិនទាន់ប្រាកដទេសែហ្វ ! រួចលោកក៏ប្រាប់ខ្ញុំថាយ៉ៃបាតុងនេះវាវាយបុក្ស (BOXE) នៅទីក្រុងព្រៃនគរកាលពីឆ្នាំ១៩៤២នោះឃើញថាវាពូកែខ្លាំងណាស់ ឈ្លាសវាងវៃច្រើន ! ហេតុនេះត្រូវឯងប្រុងប្រយ័ត្ន ហើយប្រឹង-ប្រែងឱ្យមែនទែន ទើបមានផ្លូវឈ្នះវាបាន ! ខ្ញុំទទួលបាទ ! នៅឆ្នាំនេះ លោកមេការក្រុងកោះត្រឡាច បានចាត់ឱ្យរៀបចំកន្លែង ប្រដាល់ក្នុងបរិវេណទាត់បាល់(លានប្រកួតបាល់)ចំណុះមនុស្សប្រហែល៣.០០០នាក់ ។ កន្លែងអង្គុយមានកៅអីធំតូច សម្រាប់ស៊ីវិល និងអ្នករាជការទាំងអស់ ។ ចំណែកមនុស្សទោសគេក៏ធ្វើជារានក្តារបន្ទះវែងៗឱ្យអង្គុយ ។ មានលក់សំបុត្រចូលមើលការប្រកួត បើស៊ីវិលក្នុងម្នាក់ៗតម្លៃ៤រៀល ឯមនុស្សទោស ក្នុងម្នាក់ៗយក២រៀល ។ ពេលយប់ម៉ោង១៨.៣០គេបើកលក់សំបុត្រ ដល់ម៉ោង២០ ទើបឱ្យបើកឆាកប្រកួត ។

យប់នោះ មានគូប្រកួត១០គូ ហើយខ្ញុំនិងយ៉ៃបាតុង ជាគូចុងក្រោយ ។ គូនីមួយៗប្រកួតគ្នាជាលំដាប់ ។ ដល់ម៉ោងជិត២២ទៅហើយ ទើបដល់គូចុងក្រោយគឺខ្ញុំនិងយ៉ៃបាតុង ។ ទាំងស៊ីវិលទាំងមនុស្សទោសចូលទៅពេញកន្លែង ដោយហេតុតែចង់ឃើញមួយគូក្រោយនេះឯង ។ ពេលនោះខ្ញុំភ័យផងអរផង ខំសូត្រពុទ្ធគុណជាប់ញាប់មាត់ស្មេក រហូតដល់ពេលចូលប្រកួតតែម្តង ។ នៅពេលឡើងលើសង្វៀនប្រកួតខ្ញុំបានទារទឹកក្រូចពីបងហា ដែលខ្ញុំឱ្យកាន់នឹងជាអ្នកចាំឱ្យទឹកខ្ញុំផង

ដើម្បីយកមកទទួលទានបន្តិច ។ នៅពេលដែលទទួលដបទឹកក្រូចមកស្រាប់តែពិនិត្យទៅឃើញអស់ពាក់កណ្ដាលដប ។ ខ្ញុំសួរបងហាថា ៖ ម៉េចក៏ទឹកក្រូចពាក់កណ្ដាលដបទៅហើយ ? គាត់ឆ្លើយថា ៖ យ៉ាបាតុង សុំផឹកបន្តិចទៅហើយ ! ខ្ញុំសួរថាម៉េចក៏ទៅគេផឹកយ៉ាងអ៊ីចឹង ? បងហាឆ្លើយថាវាចេះតែទទូចសុំច្រើនដងពេក ទ្រាំមិនបានក៏ឱ្យទៅ ។ ខ្ញុំនឹកក្នុងចិត្តថា យ៉ាបាតុង ប្រហែលជាមានការព្រួយបារម្ភញញើតខ្ញុំខ្លះជាមិនខាន ជឿថាខ្ញុំមានថ្នាំពូកែឬអ្វីៗហើយទើបសុំផឹកដូច្នេះ ។ ជាធម្មតាជាតិយួន ជាតិសៀម វាខ្លាចខ្មែរយើងណាស់ រឿងថ្នាំគង់និងសិល្បសាស្ត្រ មន្តវិជ្ជាផ្សេងៗដូចជាកាប់មិនមុតដុតមិនឆេះជាដើម ។ ដូច្នេះហើយខ្ញុំមានកម្លាំងក្នុងខ្លួនថែមបន្តិចឡើងដោយគិតឃើញថា បើសត្រូវខ្លាចយើងហើយយើងមានផ្លូវឈ្នះវាជាមិនខាន ។ គ្រានោះគេវាយរគាំងម៉ូង! ឱ្យសញ្ញាប្រកួត ។

ខ្ញុំនឹងយ៉ាបាតុងដើរចូលរកគ្នា ឯអាជ្ញាកណ្ដាលក៏ឱ្យសញ្ញាថាប្រយុទ្ធបាន ។ គ្រានោះយ៉ាបាតុងដាល់ខ្ញុំ១ដៃស្ដាំមុន តែខ្ញុំគេចផុតរួចក៏វាថយក្រោយវិញ ។ ទើបវាចូលដោយប្រុងប្រយ័ត្នមកម្ដងទៀត វាក៏ដាល់ខ្ញុំដោយដៃឆ្វេងផង ដៃស្ដាំផង ។ ដៃឆ្វេងវាត្រូវមុខខ្ញុំបន្តិច ខ្ញុំលោតថយក្រោយ រីឯដៃស្ដាំវិញដាល់ខ្ញុំខុសទទេ ។ ពេលដែលខ្ញុំគេចផុតពីដៃស្ដាំវាទាន់ ខ្ញុំបានដាល់សងទៅវិញភ្លាម១ដៃស្ដាំត្រូវក្រោមចង្កាខាងឆ្វេង យ៉ាបាតុងផ្ងារក្រោយបន្តិចហើយថយក្រោយពីរជំហានទើបទប់ជំហរនឹង ។ ខ្ញុំចូលដាល់ថែមមួយដៃស្ដាំទៀតជាការបញ្ឆោតសត្រូវប៉ុណ្ណោះ ។ ពេលដែលសត្រូវគេចពីដៃស្ដាំខ្ញុំ ខ្ញុំក៏បានដាល់ដៃឆ្វេង១ដៃយ៉ាងខ្លាំងត្រូវកំភ្លៀងខាងស្ដាំរបស់សត្រូវ យ៉ាបាតុងផ្ងារម្ដងទៀត ។ ពេលនោះ ពួកអ្នកមើលជាតិបារាំង ,ខែ ,យួនស្រែកហ៊ោគ្រប់គ្នាស្រែកឱ្យខ្ញុំថែម !!! ។ ខ្ញុំដេញគូប្រយុទ្ធជាប់ទាល់តែដល់ទឹកទីមួយ ទើបរគាំងឱ្យសញ្ញាឈប់ ! វេលាឈប់សម្រាកឱ្យទឹកខ្ញុំប្រាប់បងហាថា បើគេប្រើស្នៀតនេះតទៅទៀត ខ្ញុំមានផ្លូវឈ្នះប្រាកដ ។ បងហាឆ្លើយថាខ្ញុំឃើញគូប្រយុទ្ធទន់ដៃហើយ !

រគាំងទឹកទី២ ផ្ដើមឡើងម៉ូងៗ ខ្ញុំក៏ចូលទៅដល់ពាក់កណ្ដាលទី យ៉ាបាតុង ក៏ចូលមកដែរ អាជ្ញាកណ្ដាលឱ្យសញ្ញាថាប្រយុទ្ធបាន ។ ម្ដងណោះ ខ្ញុំបានដាល់សត្រូវមុនត្រូវត្រង់មុខមួយដៃយ៉ាង

ដំណំ ។ យ៉ាបាតុងថយក្រោយ ខ្ញុំចេះតែដេញតាមបញ្ឆោតដៃឆ្វេង វាយដៃស្ដាំ ដេញតាមរហូតដល់ទៅចុងជ្រុងខ្សែព្រ័ត្រ ខ្ញុំដាល់ដោយដៃស្ដាំត្រូវចំថ្គាមមួយដៃ យ៉ាងទម្ងន់ ។ យ៉ាបាតុងទ្រេត ខ្ញុំក៏ថែមដៃឆ្វេងពីរដៃផ្ទួនៗគ្នាទៅទៀត យ៉ាបាតុង រងមិនទាន់ក៏ដួលផ្ងារសន្លប់ឈឹង ! ខ្ញុំថយក្រោយវិញ ។ ឯអាជ្ញាកណ្ដាលក៏តាំងរាប់១...២...៣ដល់គ្រប់១០ទើបឈប់ តែនៅតែយ៉ាបាតុងងើបមិនរួច ទើបគេមកលើកដៃខ្ញុំឡើងលើក្នុងនាមមានជ័យជំនះ !

សម្រែកជយោ !ហ៊ោកញ្រ្ជៀវបានផ្ទុះឡើងកក្រើកទាំងលានប្រដាល់ទទួលជ័យជំនះខ្ញុំ !

មិត្តភក្តិជាទីស្នេហា ! នៅពេលដែលបានឃើញយ៉ាបាតុងដួលសន្លប់នោះ ខ្លួនខ្ញុំទៅជាភ័យព្រឺក្បាលសំពោង បន្តិចមកទើបនឹកអរឡើងវិញដោយនឹកឃើញថា ៖ ខ្ញុំមានជ័យជំនះម្ដងនេះទៀតដូចជាមានជ័យជំនះអស់មួយជីវិតហើយ ដោយហេតុថា ឈ្មោះយ៉ាអាតុងជាជើងឯកនៅលើដីឥណ្ឌូចិន ។ ខ្ញុំបានឈ្នះឈ្មោះនេះ ដូចខ្ញុំបានឈរឈ្មោះ នៅលើដីឥណ្ឌូចិនដូច្នោះដែរ ។ នៅពេលនោះ ក្រុមរដ្ឋការនិងពួកអ្នកទោសជាមិត្តបានស្ងើចសរសើរខ្ញុំសឹងគ្រប់គ្នា ព្រោះខ្ញុំជាមនុស្សត្រឹមត្រូវ ស្លូតបូត មិនចេះមើលងាយមនុស្សដូចគ្នាជាមនុស្សចិត្តល្អចំពោះក្រុមមនុស្សទោសដូចគ្នា មិនដែលជេរស្ដីមនុស្សទោសនៅក្រោមបង្គាប់ មិនដែលប្រើពាក្យអាមីង អាឯង ទៅរកមនុស្សគ្នាឯងឡើយ ។ ឃើញតែប្រើពាក្យសុភាពរាបសាថាបង ប្អូន មាដរាប ។ លុះមកមានជ័យជំនះនេះក៏ត្រូវបាន សម្រេចនាំឱ្យមានសេចក្ដីសរសើរពីគ្រប់មជ្ឈដ្ឋានហើយសំខាន់បំផុត ជ័យជំនះនេះបានជួយឱ្យលោកទូសទូ ជាមេតម្រួត រឹតតែស្រឡាញ់ទុកចិត្តខ្ញុំទ្វេឡើងទៀត ។ ឯមនុស្សនៅលើកោះកោះត្រឡាចក៏រឹតតែស្គាល់ខ្ញុំរាប់អានជាងមុនៗទៅទៀត ។

គេចូលចិត្តហៅថា បាន់បាម៉ុល យ៉ាស៊ី(គឺជាអ្នកប្រដាល់ជើងឯក) ។

***

-១៣-

ទស្សនាចរនៅកោះត្រឡាច

នៅឆ្នាំ១៩៤៤ ខ្ញុំបានដើរកម្សាន្តពេញទឹកដីកោះត្រឡាច គឺដើរជុំវិញកោះត្រឡាច ។ ខ្ញុំដើរតែម្នាក់ឯងវាងតាមឆ្នេរសមុទ្រដោយមានតែដាវវែងមួយដូចជាដាវជប៉ុនស្ពាយលើស្មា ឆ្ពោះទៅកាន់កន្លែងធ្វើឈើហ៊ុបជាដំបូង នៅនោះខ្ញុំត្រូវបានកាប៉ូរ៉ាល់កន្លែងនោះទទួលរាក់ទាក់ណាស់ ។ ឯមេតម្រួតជាអ្នករាជការម្នាក់នៅទីនោះ ក៏ទទួលរាប់អានខ្ញុំដូចជាមនុស្សមានបុណ្យសក្តិម្នាក់ដូច្នោះដែរ ។ គេបានកាប់មាន់ទាធ្វើម្ហូបជប់លៀងខ្ញុំ រួចនាំទៅពិនិត្យកន្លែងដែលមនុស្សទោសរស់នៅព្រមទាំងឱ្យវត្ថុអនុស្សាវរីយ៍ដល់ខ្ញុំដូចជារូបចម្លាក់អ្នកតាយួនជាដើម ព្រមទាំងឱ្យពរខ្ញុំថា ៖ សូមឱ្យអ្នកតានៅទីកោះត្រឡាចនេះ ជួយបីបាច់ថែរក្សាខ្ញុំឱ្យរស់រានមានជីវិតរហូតដល់បានត្រឡប់ទៅស្រុកទេស ជួបមាតាបិតាញាតិកាកុំខានឡើយ ខ្ញុំក៏បានទទួលពរជ័យនេះដោយរីករាយ ។ ក្រោយដែលធ្វើភត្តកិច្ចពេលព្រឹកហើយ ខ្ញុំក៏បានលាគេបន្តដំណើរទៅមុខទៀត ។ ខ្ញុំចេញពីកន្លែងកាប់ឈើនៅម៉ោង១២ លុះដល់ម៉ោង១៦រសៀល ទើបបានដល់កន្លែងមួយឈ្មោះការុង ដែលជាកន្លែងធ្វើស្រែចំការយ៉ាង ធំ ។ នៅទីនោះមានជាតិបារាំងម្នាក់នៅត្រួតត្រា ។

ខ្ញុំបានចូលទៅសួររកកាប៉ូរ៉ាល់ម្នាក់ឈ្មោះខាន់ ដែលធ្វើការនៅទីនោះ ។ មើលខ្ញុំពីចម្ងាយមិនស្គាល់ទេលុះខ្ញុំដើរចូលទៅប្រហែល ១៥០ម៉ែត្រនឹងដល់ ទើបកាប៉ូរ៉ាល់ខាន់ស្គាល់ស្រែកដោយរីករាយថា លោកប្អូនម៉ុល មកដល់កន្លែងយើងហើយវើយ ! នៅពេលនោះ ក្រុមមនុស្សទោសខ្មែរ យួនទាំងប៉ុន្មាន នៅកន្លែងនោះក៏នាំគ្នាចេញពីផ្ទះរៀងៗខ្លួនមកទទួល ខ្ញុំដោយរាក់ទាក់ជាទីបំផុត ។ ត្បិតពួកនោះមិនដែលស្គាល់មុខខ្ញុំទេ ឮតែឈ្មោះល្បីខាងប្រដាល់ ទើបគេចោមរោមមើលខ្ញុំខ្លាំងណាស់ ។ គេសួរសុខទុក្ខហើយគេសួរថា ៖ ដើរមកនេះប៉ុន្មានម៉ោងហើយពីព្រោះផ្លូវ

មកនេះមនុស្សទោសធម្មតាដើររហែតរហូតមិនបានទេ មានតែក្រុមសម្ងាត់ទើបអាចដើរកាត់បាន។ ខ្ញុំក៏ឆ្លើយប្រាប់គេតាម ហួរហែទៅវិញថាមិនអីទេ ខ្ញុំអាចដើរកាត់បាន ! ដោយរាប់អានល្ងាចនេះខ្ញុំសម្រាកនៅផ្ទះកាប៉ូរ៉ាល់ខាន់ ។ ល្ងាចនោះ គេបានចាត់ចែងម្ហូបអាហារច្រើនមុខជប់លៀងដោយសាច់មាន់ ទា ត្រីសមុទ្រយ៉ាងបរិបូណ៌ ។ ក្រោយពេលបាយល្ងាចគេជប់លៀងតែកាហ្វេទៀតហើយគេនាំគ្នាសាកសួរពីរឿងដែលបានជ័យជំនះលើយ៉ាតុង ។ ត្បិតកាលប្រកួតគ្នានោះមានតែកាប៉ូរ៉ាល់ខាន់ម្នាក់ទេ ដែលបានទៅមើលលុះត្រឡប់មកវិញកាប៉ូរ៉ាល់នេះ បានដំណាលរឿងប្រដាល់និង ជ័យជំនះរបស់ខ្ញុំប្រាប់មនុស្សទោសក្រោមបង្គាប់គាត់រួចទៅហើយ ។ លុះគេបានឃើញរូបខ្ញុំទៅដល់គេសុំឱ្យខ្ញុំអធិប្បាយបញ្ជាក់ផ្ទាល់ខ្លួនឱ្យគេស្តាប់ម្តងទៀត ។ ខ្ញុំក៏អធិប្បាយហួរហែតាម ដំណើរការណ៍ ឱ្យ ក្រុមមិត្តមនុស្សទោសទាំងនោះស្តាប់ រហូតដល់ម៉ោង២៣ ។ យប់នោះខ្ញុំទទួលទានដំណេកនៅ នឹងផ្ទះកាប៉ូរ៉ាល់ខាន់ ។

លុះព្រឹកឡើង កាប៉ូរ៉ាល់ខាន់ បានរៀបចំឱ្យខ្ញុំទទួលទានបបរមាន់ទៀត មុននឹងឱ្យខ្ញុំបន្តដំណើរចេញពីកន្លែងគាត់ ។ ចេញពីកន្លែងនេះហើយ ខ្ញុំក៏ធ្វើដំណើរឆ្ពោះទៅកាន់កន្លែងមួយទៀតឈ្មោះចំការថ្មមូល ហៅក្រៅថាថ្មមូល ដែលមានផ្លូវចម្ងាយ១៨គីឡូម៉ែត្រ ។ ទេសភាពនៃចំការនេះប្រហាក់ប្រហែលនឹងកន្លែងដែលខ្ញុំនៅដែរ ឃើញខុសគ្នាតែគ្មានភ្នំខ្សាច់នៅខាងមុខដូចខាងកន្លែងខ្ញុំ ។ ពីខាងមុខមើលទៅឃើញទឹកសមុទ្រខៀវស្រងាត់ គួរឱ្យពិចពិលគយគន់ និងឃើញភ្នំតូចៗដុះលេចចេញពីទឹកកណ្តាលសមុទ្រនៅឆ្ងាយពីច្រាំងកោលត្រឡាច ។ ទេសភាពកន្លែងនោះល្អណាស់ដែរ កន្លែងនោះមានអ្នកត្រួតម្នាក់ មានមនុស្សទោសប្រហែល២០នាក់ ។ ខ្ញុំបានទៅសួររកកាប៉ូរ៉ាល់នៅទីនោះឈ្មោះបាវៀង ។ នៅវេលាដែលបានឃើញខ្ញុំភ្លាម បាវៀងក៏ស្រែកហៅចំឈ្មោះខ្ញុំដោយក្តីរាក់ទាក់ ព្រមទាំងស្រែកប្រាប់ទៅមនុស្សទោសជាមិត្តទាំងអស់ថា ៖ នេះហើយឈ្មោះប៊ុណ្ណចន្ទ ម៉ុល ដែលបានដាក់ឈ្នះយ៉ាតុង សន្លប់នៅនឹងកន្លែង ! មនុស្សទោសទាំងនោះក៏ផ្អើលមកចោមរោមមើលរូបរាងខ្ញុំ ហើយគេសរសើរខ្ញុំថា រូបរាងសមរម្យ រាងរហ័សរហួនល្អណាស់ ។ កាលខ្ញុំទៅដល់កន្លែងនោះនៅវេលាម៉ោង១ហួសពេលបាយទៅហើយ ដោយផ្លូវឆ្ងាយពេក ។ ទើបបងបាវៀងបានចាត់ឱ្យពួកគាត់កាប់មាន់ធ្វើម្ហូបដណ្តាំបាយជាថ្មីឱ្យខ្ញុំទទួលទាន

ដោយក្ដីរាប់រាន ។ លុះទទួលទានបាយហើយ ខ្ញុំក៏លាបងវៀង ព្រមទាំងមិត្តទាំងអស់នៅចំការថ្មមូល បន្តដំណើរទៅមុខទៀត ទៅឯកន្លែងមួយទៀតដែលគេធ្វើអំបិលនៅនឹងជាយក្រុងកោះត្រឡាចតែម្ដង ។ រយៈផ្លូវពីកន្លែងចំការថ្មមូលទ្រាទីនោះ ចម្ងាយ១៦គីឡូម៉ែត្រ ។

កន្លែងនោះជាភូមិធំមួយ មានមនុស្សទោសជាច្រើន ដែលគេហៅមនុស្សទោសល្ហ ។ ទោសល្ហនេះខ្ញុំបានជម្រាបអស់លោកអ្នកនៅទំព័រទី១០៦រួចម្ដងហើយ គឺទោសល្ហនេះដូចជាទោសអស់មួយជីវិតដែរ ។ នៅកោះត្រឡាចគេខ្លាចមនុស្សទោសល្ហនេះណាស់ ត្បិតវានៅតែប្រព្រឹត្តលួចឆក់ដោយឥតលះបង់អំពើថោកទាបនេះឡើយ ។ បើពួកល្ហនៅកន្លែងណា គេត្រូវប្រយ័ត្នកន្លែងនោះគ្រប់គ្នា ។

នៅកន្លែងនោះខ្ញុំស្គាល់កាប៉ូរ៉ាល់ម្នាក់ឈ្មោះបាហាយជាមនុស្សត្រឹមត្រូវ ដែលខ្ញុំបានស្គាល់គាត់ក្នុងពេលដែលខ្ញុំនាំរបស់របរទៅប្រគល់ឱ្យរដ្ឋការ រាល់ពេលព្រឹកថ្ងៃអាទិត្យ នៅទីក្រុងកោះត្រឡាច ។ កំពុងតែត្រួតមើលមនុស្សទោសដាំរម្ងាស់ទឹកអំបិលធ្វើអំបិលស អាន់បាហាយគាត់ឃើញខ្ញុំដើរសំដៅទៅរកគាត់ពីចម្ងាយដែរ តែគាត់មិនចាប់ភ្លឹកដោយមិនបានគិតថា ខ្ញុំមានវាសនាបានមកដល់កន្លែងគាត់ឡើយ ។ លុះខ្ញុំដើរចូលទៅកាន់តែជិតទៅៗគាត់ក៏ខំសម្លឹងមិនដាក់ភ្នែក ។ លុះស្គាល់ច្បាស់ថាខ្ញុំហើយ ទើបគាត់បន្លឺវាចាសួរខ្ញុំថា ប្អូនប៊ុណ្ណច័ន្ទ ម៉ុលទេឬ ? ខ្ញុំក៏ងក់ក្បាលទទួលសម្ដីគាត់សួរនោះ ។ គាត់ស្ទុះមកឱបរឹតខ្ញុំ ហើយគាត់និយាយថា គាត់មិនស្មានថាខ្ញុំបានទៅដល់កន្លែងគាត់ទេ ហើយក៏នាំខ្ញុំទៅទទួលទានទឹកតែនិងស្ករអំពៅឯផ្ទះគាត់ ដោយសេចក្ដីរាក់ទាក់និងនឹករលឹកបែនៗ ។ បន្តិចទៅមនុស្សទោសជាច្រើនក៏នាំគ្នាមកចោមរោមមើលមុខខ្ញុំ ។ គ្នាគេជាង២០នាក់ ចូលពេញផ្ទះបាហាយហើយឈររើតក្បាលរហង់ប្រជ្រៀតគ្នាមើលខ្ញុំ ។ ពីព្រោះតែខ្ញុំយកជ័យជំនះលើយ៉េរាតុងបាននោះ ជាជ័យជំនះធំដុំណាស់ ។ ខ្ញុំនៅនោះមួយយប់ព្រឹកឡើងក៏សុំលាមិត្តពោយ និងមនុស្សទោសឯទៀតឆ្ពោះទៅមុខទៀត ដែលមានចម្ងាយផ្លូវចំនួន១០គីឡូម៉ែត្រទើបមកដល់ទីក្រុងកោះត្រឡាច ។

មិត្តជាទីស្នេហា ! ទីក្រុងកោះត្រឡាចជាកន្លែងមួយដែលមានទេសភាពល្អគួរឱ្យទស្សនា ។ ខ្ញុំដើរបណ្ដើរគយគន់មើលទេសភាពបណ្ដើរ ត្បិតមកដល់ទីក្រុងកោះត្រឡាចមានផ្លូវស្អាតដែលរថយន្តបើកបរបានស្រួលមិនដូចកន្លែងឯទៀតៗមុននោះទេ ។ ក្នុងដំណើរចំនួនពីរម៉ោងទើបទៅដល់កន្លែងមួយមានថ្មធំមួយនៅមាត់ទឹកសមុទ្រ ដែលគេលាបទឹកកំបោរសស្គុះដើម្បីជាសញ្ញាឱ្យកប៉ាល់សមុទ្រអាចចូលមកកាន់ផែកោះត្រឡាចបានស្រួល ។ ដុំថ្មនោះ ទំហំប្រហែល៣ទៅ៤ឱបមនុស្សចាស់ ។

ខ្ញុំសូមធ្វើអត្ថាធិប្បាយជូនបន្តិចថា នៅលើទឹកដីកោះត្រឡាចនោះមានរបស់ខ្លះជាភស្តុតាងដែលនាំឱ្យគេថា ជាទឹកដីរបស់ខ្មែរយើងដោយពិតប្រាកដ ។ មានរឿងដំណាលថាកាលពីដើមកន្លងយូរណាស់មកហើយ នៅលើភ្នំកោះត្រឡាចផ្នែកខាងជើង ចំនួនប្រហែល៧គីឡូម៉ែត្រពីទីក្រុងទៅមានប្រឡាយទឹកមួយដែលមានទឹកហូរចុះពីលើភ្នំទៅដល់ពាក់កណ្ដាលភ្នំ ។ នៅក្បែរប្រឡាយទឹកនោះមានថ្មមួយដុំយ៉ាងធំ ។ ប្រហែលក្នុងឆ្នាំ១៩២៥មានខ្យល់ព្យុះសង្ឃរាមួយបានកើតឡើងនៅលើដីកោះត្រឡាចទាំងមូល បណ្ដាលឱ្យមានការអន្តរាយជាច្រើនកន្លែង ។ ពេលនោះ មានដើមឈើមួយដើមយ៉ាងធំបានរលំទៅប៉ះដុំថ្មធំនោះ ។ ថ្មនោះក៏រមៀលបាំងបិទប្រឡាយមុខទឹក ធ្វើឱ្យមុខទឹកស្ទះហើយទឹកនោះក៏ហូរចាល់ចាក់មកលើកន្លែងថ្មនោះទៅវិញ ។ កន្លងមកបានពីរឬបីឆ្នាំពួកមនុស្សទោសទៅរកអុសរកវល្លិបានទៅផឹកទឹកដាំបាយស៊ីនៅកន្លែងថ្មធំនោះ ក៏រើសបានរូបទេពប្រណម្យធ្វើដោយមាសសុទ្ធនៅកន្លែងនោះ ។ ពេលលេងល្បែងចាញ់មនុស្សទោសដែលរើសបាននោះ យករូបទេពប្រណម្យនោះទៅលក់ឱ្យគ្នាគេ ដែលជាហេតុនាំឱ្យបែកការណ៍ឡើងឮទៅដល់មេតម្រួតបារាំង ។ តម្រួតបារាំងបានឱ្យមនុស្សទោសនោះ ទៅស្រាវជ្រាវរកវត្ថុតម្លៃនៅកន្លែងដែលឃើញមុននោះ ។ គេរកសព្វគ្រប់ក៏ប្រមូលបានរូបទេព្យប្រណម្យមាសប្រហែល២៣-២៤ព្រះអង្គថែមទៀត ។ ខ្ញុំមានវាសនាបានទៅឃើញផ្ទាល់នឹងភ្នែកខ្លួន នូវរូបទេពប្រណម្យមាសដែលនៅលើដៃមេតម្រួតជាតិយួនម្នាក់ ។ តាមខ្ញុំពិនិត្យមើលទៅ ឃើញថា ជាមាសមែន ទំហំប៉ុនចង្កុលដៃតែពណ៌សជាងមាសធម្មតាបន្តិច ដែលគេហៅថាមាសផ្កាកប្បាស តាមទំនងរូបនោះ